

De versterkte degressiviteit van de Belgische werkloosheidsuitkeringen: «Effecten op de financiële werkloosheidsvallen en op de inkomenspositie van werklozen»

*Hendrik Nevejan (CRB, Secretariaat) en
Guy Van Camp (FOD Sociale Zekerheid)*

1

Inhoud

1. Inleiding
2. Modaliteiten van de hervorming
3. Evaluatiemethode
4. Evaluatieresultaten
5. Besluit

2

1. Inleiding

- December 2011: regeerakkoord Di Rupo I legt contouren vast v/d hervorming v/d Belgische werkloosheidsverzekering, uitvoering vanaf 2012 (eerder ook de Europese aanbeveling van juli 2011)
- *Leitmotiv* (zie regeerakkoord): ‘werk aantrekkelijker maken’, ‘arbeidsparticipatie verhogen’
- Hervorming treft bijna alle belangrijke aspecten van de werkloosheidsverzekering...
- Focus v/d studie ligt op één v/d speerpunten: “de versterkte degressiviteit v/d werkloosheidsuitkeringen”

3

1. Inleiding

- Deze studie beoogt de effecten van deze hervorming in kaart te brengen, uitgaand van het spanningsveld dat dit debat kenmerkt:
 - 1) de effecten op financiële vallen in de werkloosheid:
“In welke mate is werken voor werklozen financieel aantrekkelijker op geworden?”
 - 2) de effecten op de inkomenspositie van werklozen:
*“In welke mate moeten werklozen inboeten op armoedebescher-
ming wanneer ze (langdurig) werkloos blijven?”*
- Wat was de balans tussen deze beleidsdoelstellingen vóór de hervorming en hoe is die veranderd na de hervorming?

4

1. Inleiding

- **Deze studie levert GÉÉN (sluitend) antwoord op andere vragen:**
 - 1) *“Zal de versterkte degressiviteit v/d uitkeringen de werklozen effectief stimuleren sneller werk te zoek en te aanvaarden?”*
 - 2) *“Zijn er gevolgen voor de kwaliteit van de (her)tewerkstelling?”*
 - 3) *“Zal de armoede uiteindelijk eerder toe- of afnemen als gevolg van de hervorming?”*
 - 4) ...?
- **Deze onderzoeksvragen vormen veeleer het voorwerp van een ex post analyse dan van een ex ante analyse zoals in deze studie.**

5

Inhoud

1. Inleiding
2. **Modaliteiten van de hervorming**
3. Evaluatiemethode
4. Evaluatieresultaten
5. Besluit

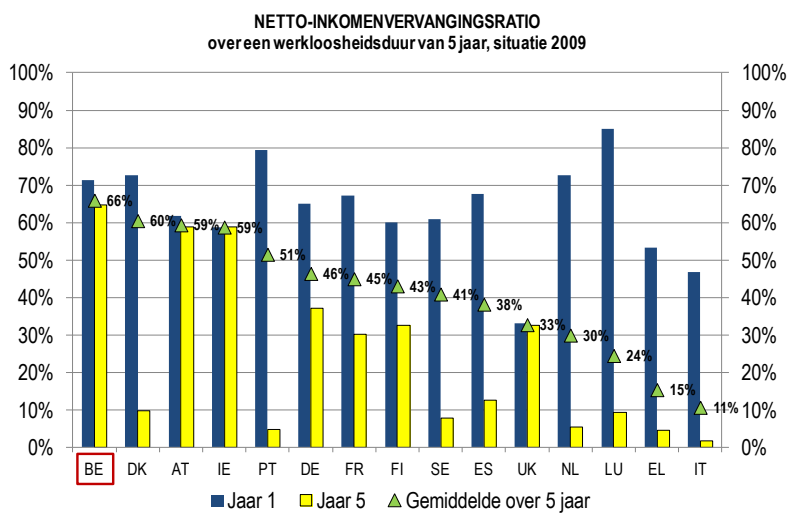
6

2. Modaliteiten van de hervorming

- Reeds vóór de hervorming bezaten de Belgische werkloosheidsuitkeringen een zeker 'degressief' karakter !
 - ↔ *klassiek* beeld v/d Belgische werkloosheidsverzekering in internationale vergelijkingen (zie grafiek):
 - « relatief hoge uitkeringen die nauwelijks afnemen met werkloosheidsduur » → « weinig financiële prikkels om terug aan de slag te gaan »
 - ↔ *vertekend* beeld: representativiteit van de typegevallen?
 - zie onderliggende hypothesen (4 gezinssituaties, 2 loon-niveaus, beroepsverleden van 22 jaar, leeftijd van 40 jaar, etc.)

7

2. Modaliteiten van de hervorming

8

2. Modaliteiten van de hervorming

▪ Hervorming versterkt *bestaande* degressiviteit:

1) verhoging v/d uitkering bij begin v/d werkloosheid, na één jaar daalt de uitkering *trapsgewijs* tot bodembedrag (ten laatste na vier jaar werkloosheid),

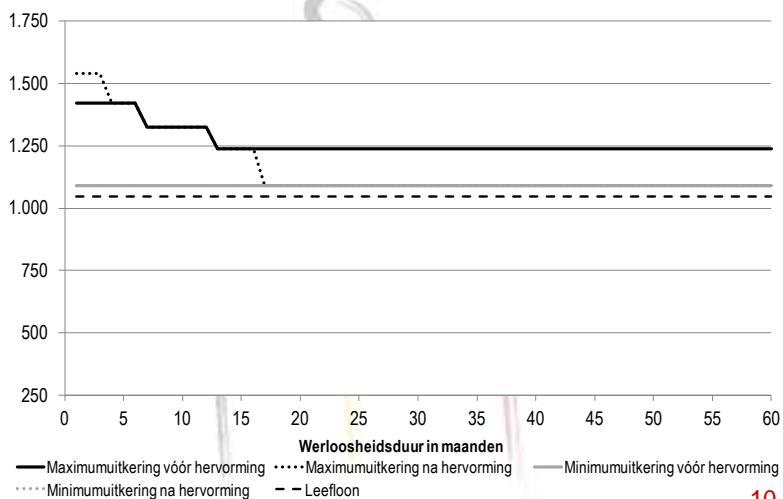
2) *Aantal* en *hoogte* van de trappen varieert naargelang het initieel uitkeringsniveau, de gezinssituatie, het beroepsverleden, de leeftijd, de graad van arbeidsongeschiktheid (zie grafieken in documentatienota !)

→ **!!! Effecten van de hervorming hangen samen met de karakteristieken van de werklozen !!!**

9

2. Modaliteiten van de hervorming

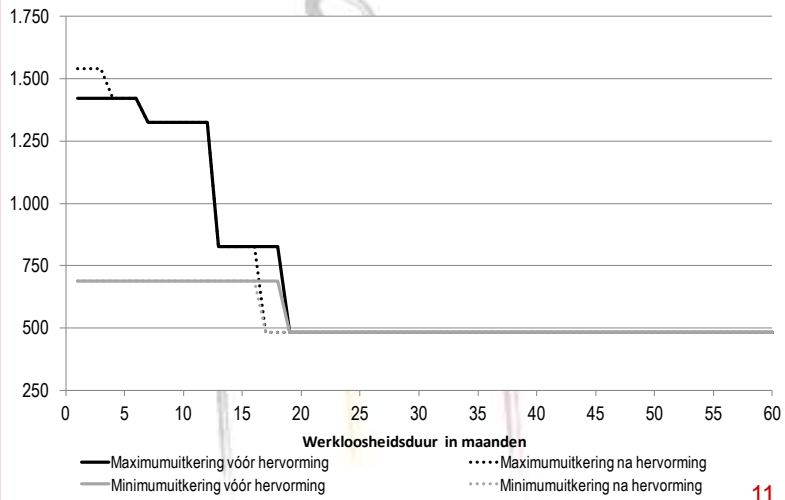
Samenwonende MET gezinslast en 1,5 jaar beroepsverleden

10

2. Modaliteiten van de hervorming

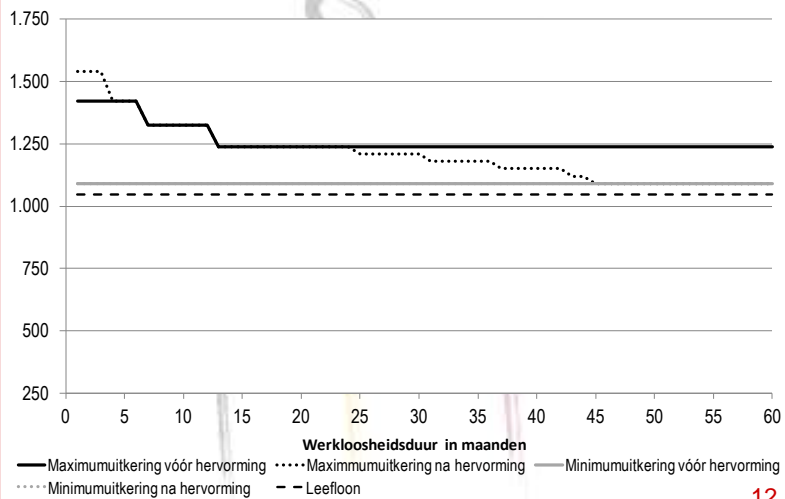
Samenwonende ZONDER gezinslast en 1,5 jaar beroepsverleden

11

2. Modaliteiten van de hervorming

Samenwonende MET gezinslast en 15 jaar beroepsverleden

12

2. Modaliteiten van de hervorming

- **Observaties:**

- 1) **Vergelijking met werkloosheidsstelsels elders in Europa:**

Eenzijds: beperking in de tijd van de uitkering die aan het laatst verdiende loon is gekoppeld, in functie van het beroepsverleden, vervolgens wordt een forfait uitgekeerd (weliswaar uitzonderingen...),

Anderzijds: (a) forfait niet zozeer gebonden aan inkomenstoets, wel aan 'veronderstelde' behoeften en (b) in realiteit weinig voorbeelden van 'meertrapse' degressiviteit ↔ kortstondige ervaring in Frankrijk met de 'Allocation unique dégressive' (van 1992 tot 2001)

13

2. Modaliteiten van de hervorming

- **Observaties (vervolg):**

- 2) **de hervorming versterkt eens te meer de *complexiteit* van het systeem:**

in hoeverre begrijpen de uitkeringsgerechtigden nog hun rechten en hoe die evolueren met de uitkeringsduur?

- 3) **twee parallelle logica's voor het stimuleren van werklozen om terug aan de slag te gaan:**

enerzijds wordt de werkloze beoordeeld op zijn zoekinspanningen (cf. 'zelfgecontroleerde degressiviteit'), anderzijds wordt hij beoordeeld op zijn werkloosheidsduur (cf. 'opgelegde degressiviteit')

14

Inhoud

1. Inleiding
2. Modaliteiten van de hervorming
- 3. Evaluatiemethode**
4. Evaluatieresultaten
5. Besluit

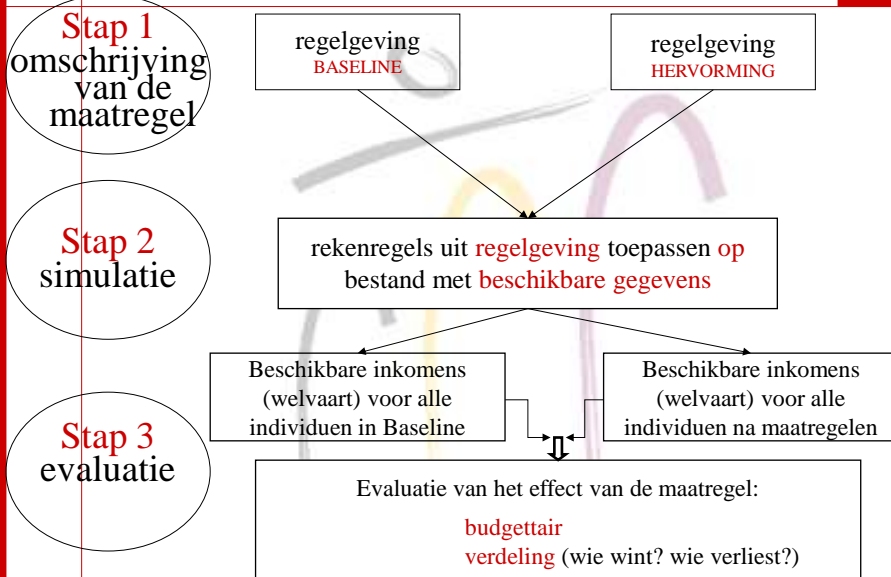
15

3. Evaluatiemethode

- 3.1) Simuleren om te evalueren:
het microsimulatiemodel MIMOSIS
- 3.2) Simuleren van de effecten van de hervorming:
wat en hoe?

16

3.1 Simuleren met MIMOSIS

3.2 Wat en hoe simuleren?

TER HERINNERING:

Welke effecten heeft de versterkte degressiviteit van de uitkeringen voor (1) de financiële vallen in de werkloosheid en (2) de inkomenspositie van de werklozen?

IN EEN NOTENDOP:

(1) WAT?

De hervorming grijpt in op het tijdsprofiel van de uitkeringen, d.i. de relatie tussen het uitkeringsniveau en de uitkeringsduur (cf. supra)

→ Wat houdt dit in voor het tijdsprofiel van (1) het 'arbeidssurplus' (d.i. de meeropbrengst van wedertewerkstelling in vergelijking met de uitkerings situatie) en (2) het armoederisico en de armoedekloof?

(2) HOE?

Effecten in kaart gebracht d.m.v. **cohortanalyse**: we volgen een representatieve cohorte van pas ingestroomde werklozen en gaan na hoe, vóór en na de hervorming, het arbeidssurplus in niveau (cf. het gemiddelde) en in verdeling, alsook het armoederisico en de armoedekloof evolueren met de werkloosheidsduur

↔ meerwaarde ten opzichte van typegevallenstudie

20

3.2 Wat en hoe simuleren?

IN DETAIL:

(1) Cohorte-analyse:

- Cohorte: **uitkeringsgerechtigde volledige werklozen op basis arbeidsprestaties** uit de MIMOSIS-steekproef, **ingestroomd in het UVW stelsel over de loop van 1 jaar**

- Voor elk individu beschikbare info omtrent laatst verdiende loon, laatste arbeidsregime, historiek op de arbeidsmarkt, gezinssituatie, leeftijd, etc.

- **Simulatie netto-jaarinkomen v/h gezin** in drie standaardsituaties volgens geldende regelgeving vóór en na de hervorming:

1) bij volledige werkloosheid (op basis van laatst verdiende loon en arbeidsregime);

2) bij voltijdse wedertewerkstelling (op basis van laatst verdiende loon);

3) bij halftijdse wedertewerkstelling (op basis van laatst verdiende loon mogelijk in combinatie met inkomensgarantie-uitkering);

- **Simulaties** op gegeven tijdstippen **herhaald** in functie van de werkloosheidsduur (**na 1, 4, 7, 13,19, 25, 37, 49, 61 maanden werkloosheid**), rekening houdende dat leeftijd meestijgt

3.2 Wat en hoe simuleren?

IN DETAIL:

(2) Effecten op de financiële vallen in de werkloosheid

- Meten van 'incentieven': **relatieve meeropbrengst bij voltijdse en halftijdse werkhervatting aan vroeger loon**, d.i. het arbeidssurplus of -rendement

→ *Gemiddeld arbeidssurplus én klasseverdeling van arbeidssurplus*

(3) Effecten op de inkomenspositie van werklozen

- Hoe verandert deze hervorming het '**vermogen**' van de **Belgische werkloosheidsuitkeringen** om de cohorde-werklozen **tegen armoede te beschermen** wanneer ze **werkloos** blijven na ... maanden werkloosheid?

- **Meten** van 'armoedebescherming': **a) het armoederisico** en **b) de mediane armoedekloof**, o.b.v. de conventionele Europese armoedegrens (d.i. 60% van het mediaan equivalent beschikbaar inkomen), het *equivalent* beschikbaar gezinsinkomen o.b.v. de 'gewijzigde OESO-schaal'

Inhoud

1. Inleiding
2. Modaliteiten van de hervorming
3. Evaluatiemethode
- 4. Evaluatieresultaten**
5. Besluit

23

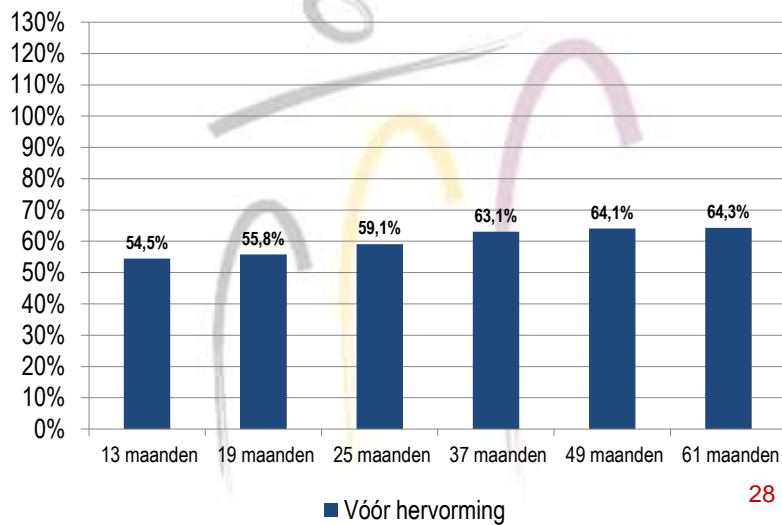
4. Evaluatieresultaten

- 4.1) Cohorte-beschrijving
 - 4.2) Cohorte-analyse: effecten op de financiële vallen in de werkloosheid
 - 4.3) Cohorte-analyse: effecten op de inkomenspositie van werklozen
- We geven hier enkele *globale* resultaten, in nota meer detail plus gevolgtrekkingen...

24

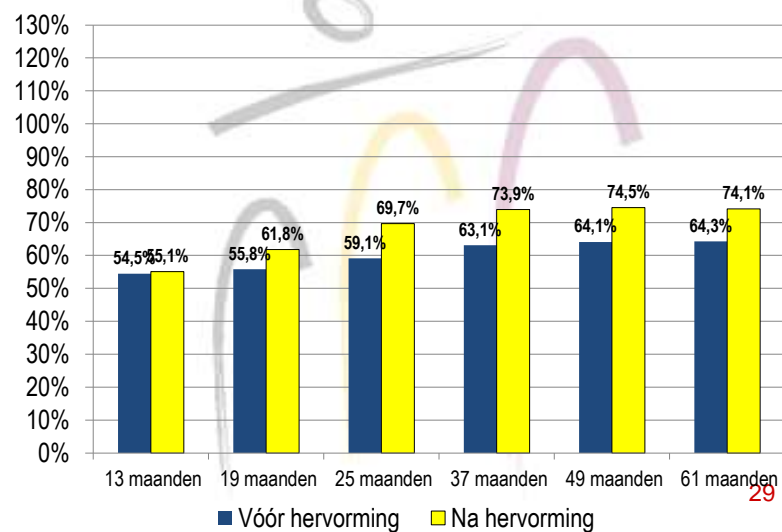
4.2 Effecten op de financiële vallen

1a) Gem. arbeidssurplus bij voltijdse werkhervatting volgens uitkeringsduur

4.2 Effecten op de financiële vallen

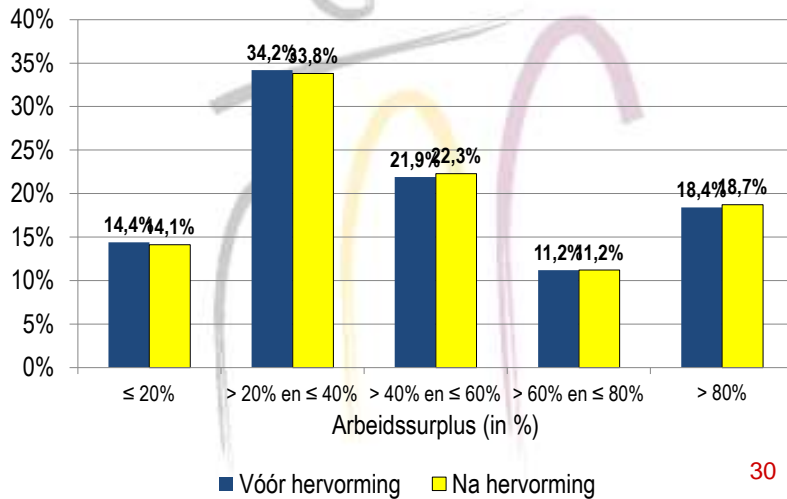
1a) Gem. arbeidssurplus bij voltijdse werkhervatting volgens uitkeringsduur

4.2 Effecten op de financiële vallen

1b) Verdeling arbeidssurplus bij voltijdse werkhervatting volgens niveau:

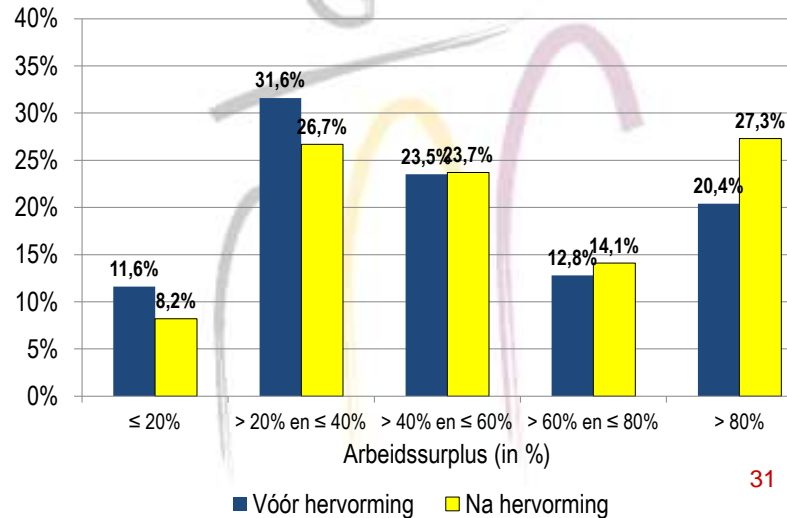
MAAND 13

4.2 Effecten op de financiële vallen

1b) Verdeling arbeidssurplus bij voltijdse werkhervatting volgens niveau:

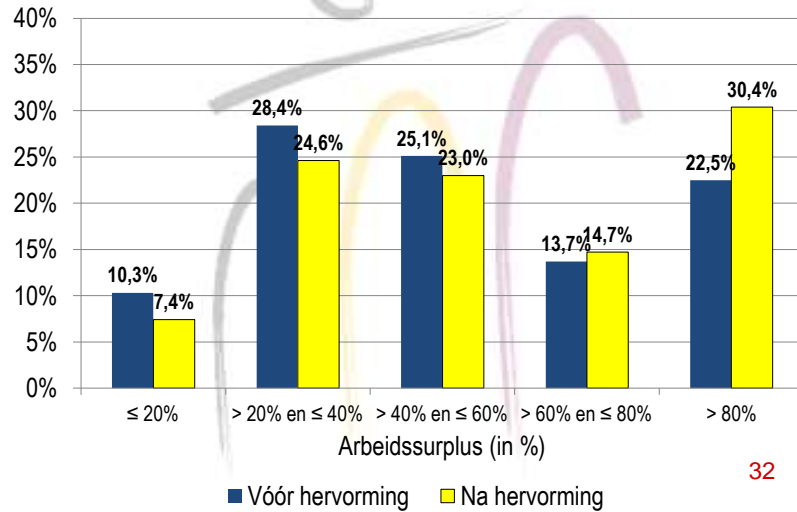
MAAND 25

4.2 Effecten op de financiële vallen

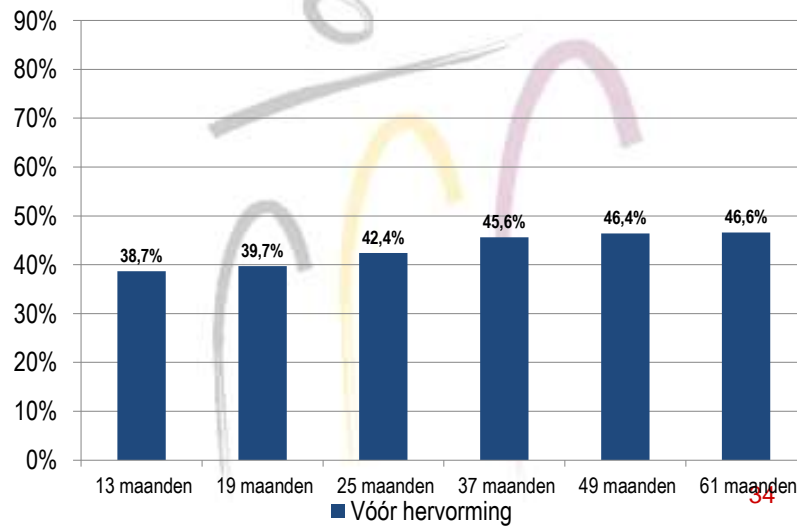
1b) Verdeling arbeidssurplus bij voltijdse werkhervatting volgens niveau:

MAAND 37

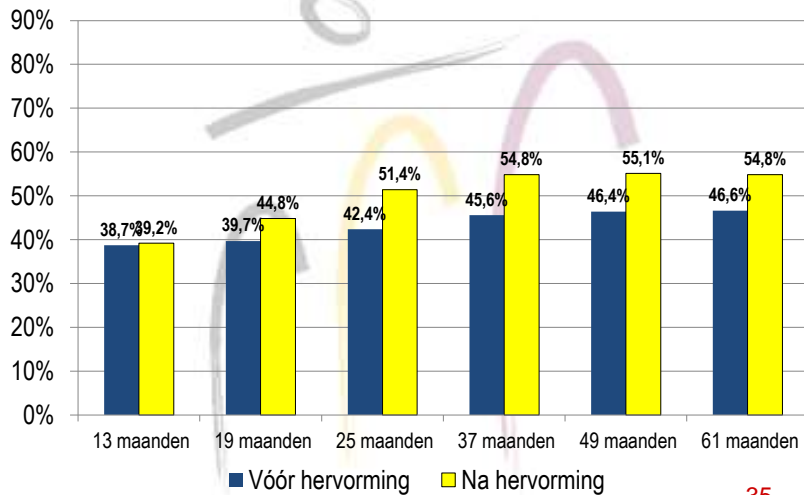
4.2 Effecten op de financiële vallen

2a) Gem. arbeidssurplus bij halftijdse werkhervatting volgens uitkeringsduur

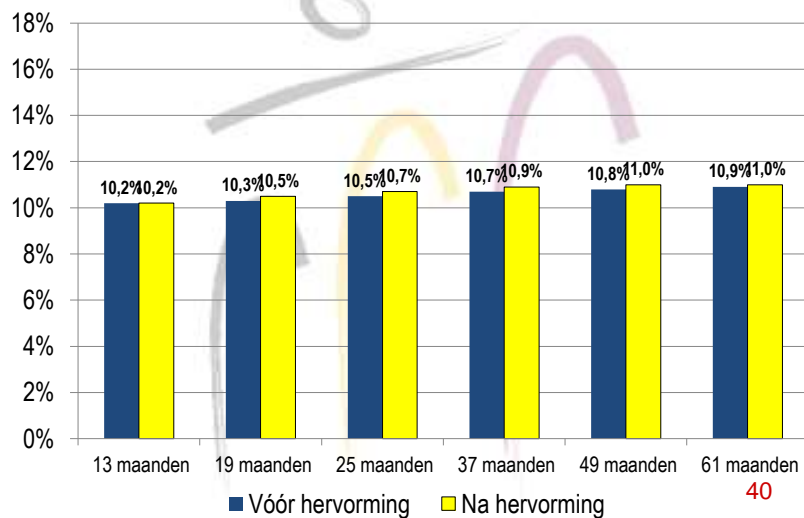
4.2 Effecten op de financiële vallen

2a) Gem. arbeidssurplus bij halftijdse werkhervatting volgens uitkeringsduur

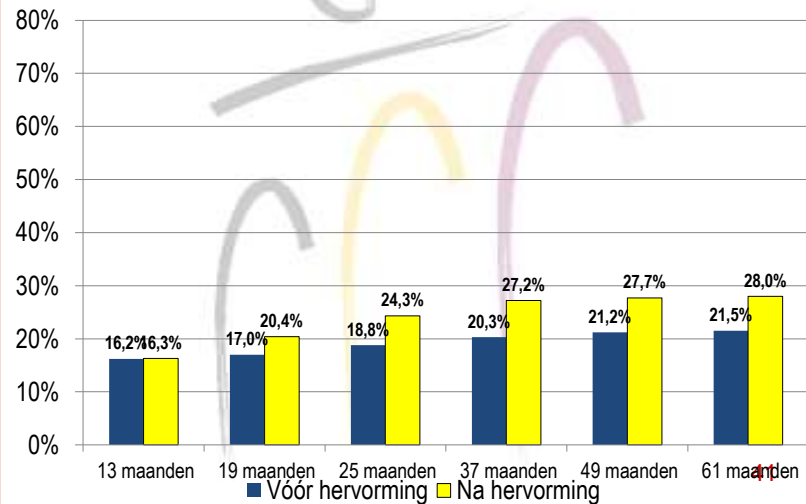
4.2 Effecten op de financiële vallen

3) Gem. arbeidssurplus bij overgang halftijdse naar voltijdse werkhervatting

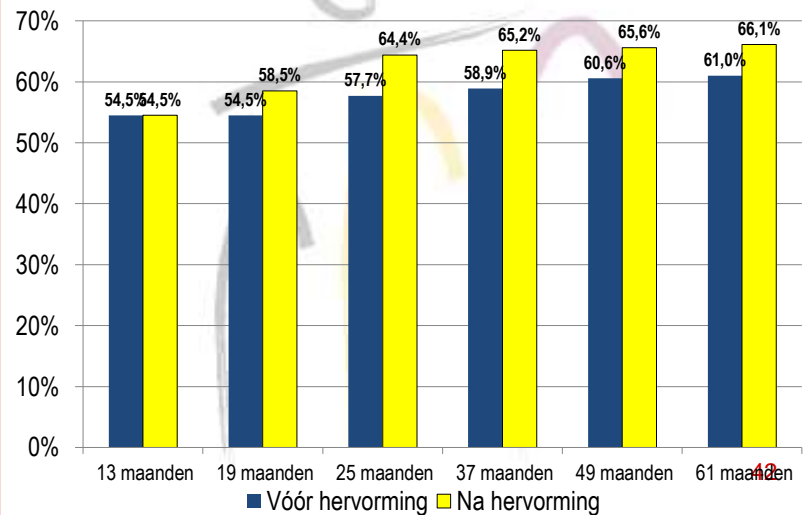
4.3 Effecten op de inkomenssituatie

1) Armoederisico bij werkloosheid **incl.** gezinsleden volgens uitkeringsduur (**60%**-armoedegrens)

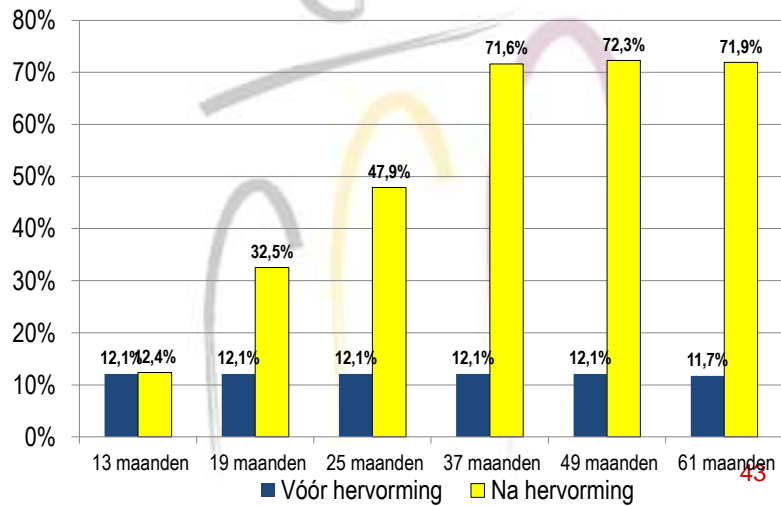
4.3 Effecten op de inkomenssituatie

1) Armoederisico bij werkloosheid **incl.** gezinsleden volgens uitkeringsduur (**60%**-armoedegrens, gezinshoofden)

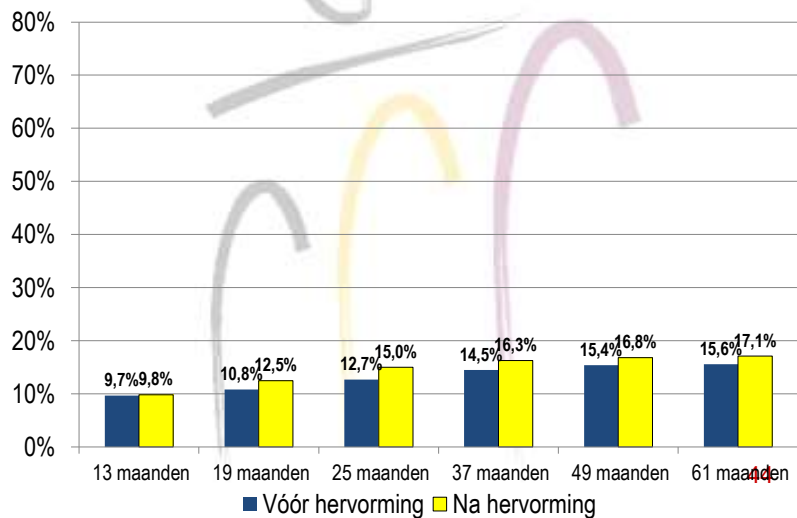
4.3 Effecten op de inkomenssituatie

1) Armoederisico bij werkloosheid **incl.** gezinsleden volgens uitkeringsduur (**60%**-armoedegrens, alleenstaanden)

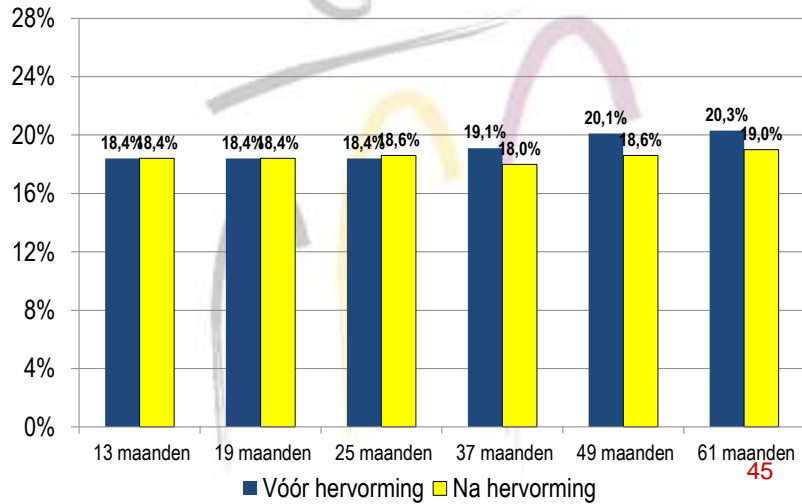
4.3 Effecten op de inkomenssituatie

1) Armoederisico bij werkloosheid **incl.** gezinsleden volgens uitkeringsduur (**60%**-armoedegrens, samenwonenden zonder gezinslast)

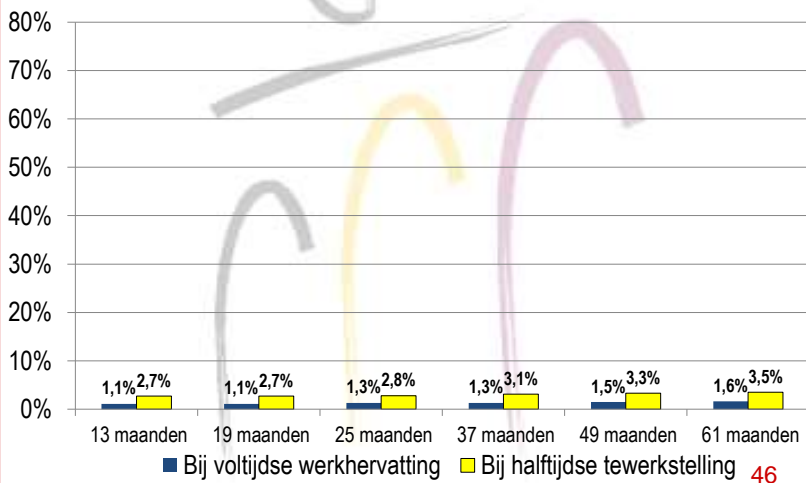
4.3 Effecten op de inkomenssituatie

2) Mediane armoedekloof bij werkloosheid **incl.** gezinsleden volgens uitkeringsduur (**60%**-armoedegrens)

4.3 Effecten op de inkomenssituatie

3) Armoederisico bij halftijdse en voltijdse werkhervatting **incl.** gezinsleden volgens uitkeringsduur (**60%**-armoedegrens)

Inhoudstafel

1. Inleiding
2. Modaliteiten van de hervorming
3. Evaluatiemethode
4. Evaluatieresultaten
5. **Besluit**

47

5. Besluit

1. Financiële incentieven om terug aan de slag te gaan zijn behoorlijk toegenomen
2. Wel vooral voor individuen die reeds een hoog arbeidssurplus hadden
3. Er zijn geen indicaties van grote en systematische werkloosheidsvallen
4. Wel mogelijke vallen voor specifieke gevallen (vb. de overstap van deeltijds naar voltijds)
5. Het vermogen om te beschermen tegen het risico op armoede is aangetast door de hervorming

48